

Ishaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
CHICAGO, ILL., TOREK, 1. NOVEMBRA (NOVEMBER 1), 1938
Cena lista je \$6.00
Subscription \$6.00 Yearly
STEV.—NUMBER 214
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nemčija zahteva vrnitev vseh izgubljenih kolonij

Hitlerjev minister pravi, da Nemčija smatra kolonije še vedno za svojo posest. Nemčija se ne bo poslužila oborožene sile, pričakuje pa, da bodo države, ki so pograbile kolonije, podvzele potrebne korake na lastno iniciativo in jih vrnile. Pogajanja glede sklenitve trgovskega pakta med Nemčijo in Rumunijo

Ladeburg, Nemčija, 31. okt. — General Franz Ritter, von Epp, minister za kolonialne zadeve, je naznanil, da Nemčija smatra vse kolonije, katere je izgubila v svetovni vojni, za svojo posest. Dostavil je, da Nemčija ne bo takoj zahtevala vrnitve vseh kolonij, zahtevala pa bo odškodnino za vse. "Kolonialna problema ne bomo iskali rešiti z oboroženo silo, pričakujemo pa, da bodo države, ki so dobile nemške kolonije, upoštevale naše zahteve in jih izpolnile," je dejal minister. "Pomembni morajo svoje stališče glede tega vprašanja in mi bomo potem odločili naše stališče."

Nemski predvojni kolonialni imperij je obsegal 1,300,000 kvadratnih milj, čez milijon kvadratnih milj v Afriki. Te kolonije so pobasale ali pa dodelile mandat nad njimi Velika Britanija, Francija, Portugalija, Belgija in Japonska. Obseg teh kolonij je petkrat večji od Nemčije, katere površina je 240,000 kvadratnih milj.

Von Epp, ki je tudi guvernir Bavarske, je dal razumeti tem govornikom, da bo Nemčija povzela agitacijo med Nemci in tujci, ki živijo v njenih nekdanjih kolonijah. Propaganda mora uveriti, da si Nemčija vedno prisvajata te kolonije.

Marseilles, Francija, 31. okt. — Konvencija stranke socialističnih radikalcev je sprejela resolucijo, ki poziva vlado, naj "energično odloži zahteve glede vrnitve kolonij." Evidencialna pogajanja naj se omeje izključno na študij "pravične redistribucije svetovnega materiala."

(Z Londona je prišla istovrstna vest, da bo premier Chamberlain kmalu pojasnil stališče svoje vlade glede Hitlerjeve zahteve za vrnitvi kolonij.)

Bukarešta, 31. okt. — Danes je bila pričela pogajanja med Nemčijo in Rumunijo v imenu delegacije, ki jo vodi voditelj nacijističnih organizacij. Ti pogajanja potekajo v državi in se odvijajo v prisotnosti prijateljske stike med Nemčijo in Rumunijo.

Nemci upajo, da bo s sklenitvijo trgovskega pakta domov iz Rumunije prišel rumunski olja, ki ga Rumunija izvažala v industrijske proizvode.

Klavinska družba podpisala pogodbo
31. okt. — Armour Meat Cutters & Packers, Unija pravi, da je podpisala pogodbo, ki jo je podpisala z njo. Pogoji vključujejo okrog 800 delavcev v klavnicah, do vključno v tednu, sedem dni v letu in plačilo.

Nacistični rabelj obglavljen
31. okt. — Hugo Zapfenstein je bil obglavljen v Berlinu. Zappe je bil obsojen na obtožbo špionaže in prekrščenjem reke Českoslovaški.

Nacistični rabelj obglavljen
31. okt. — Hugo Zapfenstein je bil obglavljen v Berlinu. Zappe je bil obsojen na obtožbo špionaže in prekrščenjem reke Českoslovaški.

Domače vesti

Novice iz Penne

Pittsburgh, Pa. — Zadnje dni je tu umrl George Fajnik, star 75 let in krojac po poklicu. Doma je bil od Vinice v Beli Krajini in tu zapuščal tri hčere. — V Moon Runu, Pa., je mrs. Beček odprla lepoticnico (beauty parlor).

Nov grob v starem kraju

Ponova vas pri Grosupljem. — Rodbina Pritelc v Ponovi vasi naznanja svojim sorodnikom, prijateljem in znancem v Ameriki žalostno vest o smrti strica Janeza Valentinčiča. Pokojnik je bil star 66 let, rojen je bil na Pecah, služboval je v Jugoslovanski tiskarni in Ljubljani in doma zapuščal ženo, pet otrok, brata in šest sester, v Ameriki pa zapuščal brata Antona Valentinčiča v Sharonu, Pa., in sestro omoženo Jero Novak, ki tudi biva v Sharonu.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Slovenska združena zveza, domače kooperativno podjetje, ki v Clevelandu vodi tri prodajalnice, je 30. oktobra slavila petindvajsetletnico svojega obstoja. Louis Izanc je poslovodja združene zveze, Jos. Siskovich je pa tajnik.

Roosevelt konferira z železničarji in magnati

Washington, D. C., 31. okt. — Predsednik Roosevelt bo danes konferiral z direktorji železniških družb in voditelji unij, da odvrne stavko 930,000 železničarjev, za katero so se izrekli v znak protesta proti nameravani medzni redukciji. Rooseveltova komisija, ki je proučevala položaj železnice, se je v svojem poročilu izrekla proti redukciji. Iz Bele hiše ni prišel noben migljaj, kakšno stališče bo Roosevelt zavzel v sporu med železničarji in magnati.

Angleži razorožili več tisoč Arabcev

Gaza, Palestina, 31. okt. — Angleške čete se ponajhu z novo zmago v svoji gonji proti arabskim rebelom. Zadnje dni so prijeli in razorožili 8000 Arabcev v tem mestu, katere so osumili na podpiranje upornikov proti angleški nadvladi v Palestini. Gaza je glavni stan rebelov v južni Palestini.

Hongkong, 31. okt. — Kitajci

Oskrba židov dela preglavice Poljski

Nacistične oblasti izgnale več tisoč židov

Varšava, Poljska, 31. okt. — Poljske avtoritete, ki se trudijo, da naredijo red iz kaosa, so delno ublažile bedo poljskih židov, ki so jih nacisti izgnali iz Nemčije. Ustanovile so več taborišč za židovske izgnance; največje je v Zbaszynu, obmejnem mestu, v katerem je našlo zavetje okrog pet tisoč židov.

Uradniki pomožnega odbora, kateremu je bila poverjena oskrba izgnancev, sodijo, da je Hitlerjeva policija izgnala 13,000 poljskih židov. Ti so se zahvalili poljski vladi, ker je nekaterim dovolila združitev s svojo in prijatelji židov. V taboriščih se je pojavilo več slučajev bolezni med izgnanimi židi.

Berlin, 31. okt. — Nekateri iz Nemčije izgnani židje se vračajo nazaj, ker je nenudna akcija Hitlerjeve policije povzročila legalne zapletitve med Berlinom in Varšavo. Gonja proti židom se je pričela zadnji petek, ko je policija polovila več tisoč židov in jih posadila na železniške vlake, ki so odinili proti poljski meji. Nacistični krogi napovedujejo, da bodo legalni zapletitvi rešeni ta teden.

Monakovo, Nemčija, 31. okt.

Vlak, natrpan s 700 židi, ki so bili zadnji petek izgnani iz tega mesta, se je sinoč vrnil. Dve tretjini teh izgnancev tvorijo moški, ostalo tretjino pa ženske in otroci. Ti so prebili 48 ur na vlaku, ki jih je odpeljal do poljske meje in se potem vrnil.

Nova japonska zunanja politika

Srdite bitke v provinci Kvangtung

Tokio, 31. okt. — Hačiro Arita, ki je bil zadnji soboto imenovan za zunanjega ministra, je takoj pričel izvajati novo politiko. Ta je nekakšna Monroejeva doktrina v vzhodni Aziji. Japonska hoče vsakakor konsolidirati militaristične pridobitve, ki jih je izvojevala na Kitajskem. Predvsem bo skušala razveljaviti pogodbe devetorice, ki garantira podpisnicam "odprta vrata" na Kitajskem.

Z okupacijo vseh glavnih industrijskih in trgovskih kitajskih mest so japonski odnosi z zunanjimi državami, ki imajo svoje interese na Kitajskem, prešli v novo fazo. To pomeni, da je kontroverza med Veliko Britanijo, Ameriko in Francijo na eni strani in Japonsko na drugi neizogibna.

Hongkong, 31. okt. — Kitajci

KONFERENCA ZUNANJH MINISTROV NA DUNAJU

Italija in Nemčija poravnata češko-ogrski spor

OGRSKA SPREJME RAZSODBO

Berlin, 31. okt. — Zunanji ministri Nemčije, Italije, Ogrske in Češke se bodo sestali v aredu na Dunaju in skušali rešiti problem glede ureditve nove meje med Ogrsko in Českoslovaško, se glasi naznanilo, ki je bilo večeraj objavljeno v Berlinu.

Hitlerjev zunanji minister Joachim von Ribbentrop je zadnji teden, ko se je mudil v Rimu, informiral italijansko vlado, da je Nemčija pripravljena posredovati v sporu med Češko in Ogrsko. Slednja zahteva velik kos češkega ozemlja, na katerem živi ogrska manjšina. Obe, Češko-slovaška in Ogrska sta odobrili posredovanje Nemčije in Italije.

Ribbentrop in grof Ciano, italijanski zunanji minister, se bosta sestala na Dunaju, kamor bosta prišla tudi zunanja ministra Češke in Ogrske. Na monakovski konferenci je bil sprejet zaključek, da predstavniki štirih velesil, ki so se udeležili te konference, poravnajo češko-ogrski spor. Ta zaključek je bil zdej sprejmenjen in naloga je bila poverjena Nemčiji in Italiji.

Glavno vprašanje na dunajski konferenci bo, kdo naj poseduje Bratislavo, Munkacs, Kasov in Nitro, štiri obmejna mesta, ki so zdaj v Českoslovaški. Bratislava je glavno mesto Slovaške. Praska vlada je že naznanila, da je pripravljena odstopiti Ogrski ozemlje v obsegu 3860 štirjakiških milj, na katerem živi Madžari, toda Budimpešta zahteva več.

Budimpešta, 31. okt. — Ogrska vlada je naznanila, da bo sprejela in se pokorila razsodbi Nemčije in Italije glede rešitve problema ogrske manjšine na Č. Č. in odstopitve spornega ozemlja. Istočasno je bilo naznanjeno, da je Ogrska pozvala nadaljnjih 180,000 mož pod zastavo. Ogrska armada, ki je koncentrirana ob meji, je štela že prej pol milijona mož.

poročajo o ljutih bitkah v provinci Kvangtung, ki leži severno od Kantona, glavnega mesta južne Kitajske, ki so ga japonske čete okupirale. Japonci so izgubili 300 mož v bitki za posest Jingtaka, važnega železniškega križišča. Japonsko poročilo pa pravi, da so japonske čete okupirale mesto Wangmoon, ki je okrog 80 milj oddaljeno od Kantona.

Radiodrama povzročila paniko

Ljudje bežali iz New Yorka pred Marsjani!

New York, 31. okt. — Zdi se, kakor da je bil prvi april, ampak bil je 30. oktober. V radijskem omrežju CBS so sinoč odvajali radiodrama, prirejeno po Wellsovi "Vojni med svetovi", v kateri prebivalci Marsa, čudne pošasti, invadirajo zemljo. Med to fantastično invazijo radiopostaje v igri naznanjajo razburljivo buletine, drugega za drugim — in te izmišljene buletine je na tisoče in tisoče poslušalcev, ki niso vedeli ničesar o romanu H. G. Wellsa in niso imeli pojma zakaj prav za prav gre, vzelo za čisto resnico!

Kmalu po pričetku radiodrame, ko so začeli v igri grmeti buletini, da "čudne pošasti z Marsa padajo na zemljo" — so policijske postaje v New Yorku in sosednjem New Jerseyju začele prejemati na stotine histeričnih vprašanj po telefonu. Panika je rasla in rasla in kmalu so prestrašeni ljudje pričeli obsejati policijske postaje in časopisne urade. Ne samo to — pa nični ljudje so povezali cule in začeli peš in v avtih bežati iz New Yorka, Hobokena in Jersey Cityja! Na tisoče in tisoče histeričnih ljudi je begalo sem in tja in vpraševalo: "Ali je res, ali je res?"

V Newarku, N. J., je bilo 15 oseb pripeljanih v bolnišnice valed pretresevanja živcev — in zdravniki so apelirali na časopise in radiopostaje, naj hitro pojasnijo in potolažijo ljudstvo. Frank R. McNinch, predsednik federalne radiokomisije, je kasneje ostro kritiziral nesrečno oddajanje Wellsove fantastije in zagrozil je s preiskavo.

Indianapolis, 31. okt. — Panika valed "napada Marsjanov na zemljo" je naredila tudi tukaj zmešnjavo. Večje število ljudi je telefonično vpraševalo policijo, kje je varen kraj, kamor bi lahko pobegnili...

Chicago, 31. okt. — Na stotine Cikažanov je bilo tudi potegnjenih. Uradi časopisov in radiopostaje so bile poplavljenе s telefoničnimi zahtevami za informacije.

Kansas City, 31. okt. — Dve osebi, ki sta tu poslušali v radiu "napad na svet," je zadel srčna kap...

Washington, D. C., 31. okt. — V neki tujaknji cerkvi je sinoč nastala silna panika, ko je neka ženska planila med navzoče in s histeričnim krikom naznanila, da "tuje sovražne sile bombardirajo New York in 40 oseb je bilo ubitih."

San Francisco, Calif., 31. okt. — Tu se je sinoč pojavil desperaten apel za prostovoljce, ki naj branijo Ameriko, ko so iz New Yorka začeli prihajati "buletini o invaziji sveta po čudnih pošastih z Marsa..."

Rumunija postala fašistična država

Vlada razpustila politične stranke

Bukarešta, 31. okt. — Rumunija je postala totalitarna država, kakršni sta Nemčija in Italija. Justični minister Victor Imandi je v smislu odredbe kralja Karola odpravil zadnje ostanke liberalnih institucij. S tem je Rumunija postala fašistična država.

Vse politične stranke razen vladne so bile razpuščene. Nov vladni sistem določa korporacijske organizacije. Fašisti zdaj upajo, da bo nacistična Nemčija upoštevala integralnost rumunskega ozemlja v Hitlerjevem pohodu proti vzhodu. Uradno naznanilo je nadalj...

ČLANOM MEDNAR. BRIGADE PRETI DEPORTACIJA

Oblasti pridržale bivše Američane ob povratku iz Španije

DEPORTACIJA POMENI SMRT

New York. — (FP) — Ko so se pred 20 leti vračali ameriški vojaki iz Evrope, so jih oblasti in civilisti pozdravljali kot velike junake. Bil so junaki, ker so se borili za — "demokracijo", kakor so jim zatrjevali in kakor so tudi sami mislili. Kaj se je zgodilo z demokracijo, je vsem znano.

Zdaj se zopet vračajo v Ameriko pravi junaki in resnični bojevnik za demokracijo, za katero so se borili v Španiji na strani lojalistov proti fašizmu. Toda njih sprejem ob povratku v Ameriko je povsem drugačen kot onih po svetovni vojni. Marsikaterega sprejme zvezna policija.

Ko so kot prostovoljci odhajali, si marsikateri naturalizirani državljani ni preskrbel po-nega lista za povratek in s tem izgubil državljanstvo. Vsa naslednja leta tako menijo. Ob povratku v Ameriko zdaj te španske prostovoljce prinesejo v svrhu deportacije. Okrog tuceta teh nesrečnikov je že na Ellis Islandu. Nekateri so poročeni z Američankami in nekateri imajo tudi družine. Večinoma val so bili v Ameriki od osem do petnajst let. Skoraj gotovo bo med vračajočimi se prostovoljci še več takih slučajev.

Eden od teh je veteran svetovne vojne. Služil je v nemški armadi pri oddelku strojnih pušk. Ta Nemeec je prišel po vojni v Ameriko in točno 20 let po vpoklicu v nemško armado je odinil kot prostovoljec v Španijo, da se bori na strani lojalistov proti fašistom. Tudi v Španiji je dobil strojno puško in pri marsikaterem umiku kril lojaliste s strojnico do zadnjega. Junak v pravem pomenu besede.

Neki drugi teh nesrečnikov je bil rojen v Estoniji. On je eden od dveh ameriških junakov, o katerih so pisali ameriški listi zadnji pomlad. Oba so ujeli fašisti na vzhodni fronti, toda sta jim sredi noči ušla in naga preplavala reko Ebro. Neki drugi pridržanec za deportacijo je bil rojen v Grčiji, več drugih pa v Italiji. Ti italijanski antifašisti so se odlikovali v bojih pri Guadalajari meseca marca 1937, kjer je bila Mussolinijeva divizija "Črnih srac" strahovito poražena po veliko manjši četi. Ta divizija je štela 20,000, lojalistov pa je bilo le okrog 5000.

Ameriška vlada namerava te nesrečne junake poslati v Francijo, ker so se vrnil na francoskem parniku. Če izvede ta namen, jih v Franciji čaka deportacija v njih rojstne dežele — v Nemčijo, Italijo, Grčijo itd. Francoska vlada bi jim dala le 24 ur časa po prihodu, da prostovoljno zapuste Francijo, naker bi jih v nasprotnem slučaju deportirala.

Kakšna usoda bi te španske prostovoljce čakala v Nemčiji, Italiji ali drugih napol fašističnih državah, ni težko ugantisigurna smrt. Pred deportacijo in fašističnimi rablji jih lahko rešijo le Američani, ki z apeli in protesti prisilijo na zvezni delavski in zunanji departament v interesu teh nesrečnih junakov. nji korak v diktaturo, katero je kralj proglasil v zadnjem februarju, ko je objavil novo ustavo. Ta — pravijo — ima nekaj lukenj, ki omogočajo vrnitev v delno demokracijo.

Skupina aviatorov demavcev se vrača na čelo v letalno bazo na letališču. Korporacija je nedavno povečala produkcijo in okrog 30,000 delavcev je dobilo zaslužek.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna družba (Sloven Chicago) in Kanada
\$2.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; in Chicago
in Cleveland \$1.75 na leto, \$0.75 na pol leta; in inozemstvu
\$3.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cleveland \$1.50 per year,
foreign countries \$3.00 per year.

Člani morajo vsi doplačati. — Skupaj s člani in naročniki
glasilo se ne vrnejo. Skupaj s člani in naročniki (člani, po-
veti, družbe, posodi itd.) se vrnejo posiljateljju in v skladu
z njimi priloženo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Dramska predstava
Milwaukee. — V Milwaukeeju imamo vedno vsake vrste prireditve. Res toliko, da se že razvrstijo ne morejo. Ob sobotah ali nedeljah imamo večerš kar po tri ali celo več slovenskih prireditiv. So to navadno veselice, domače zabave, kartne partije, vinkne trgate, različne obletnice in tako naprej.

Ampak kaj takega kot bo v nedeljo dne 6. novembra, je pa že velika redkost. Kot najdeni cekin se od časa do časa zalesketa oderska umetnost med nami, ki človeka najbolj razvedri, zabava in ga ponese iz enolične vsakdanjosti nekam popoloma v drugi svet, v prijetno razpoloženje. Gleda, posluša in uživa.

Življenje na odrju je drugi svet. Slika je to, ogledalo naših dejanj in nehanj. Tam vidimo sebe in druge, neprikrito v pravi luči. Človeka z vsemi njegovimi dobrimi in slabimi lastnostmi. Vzbuja nam naše najnežnejše spomine, ki so mogoče že dokaj obledeli v teku dolgega časa.

Posebno čb vidimo na odrju nekaj takega, ki je zajeto iz pristnega, originalnega, domačega kmečkega življenja. In prav to bo v nedeljo, 6. novembra, v South Side Turn dvorani, ko bo v Ameriki prvič uprizorjena igra "Čigav je grunt?"

Ne bom se podajal v opisovanje te igre, ker se mi zdi, da bi s tem prikrajšal na užitek tiste, ki bodo prišli to igro pogledat. Igra je lahko razumljiva, polna življenja, smešna in zabavna, da malo takih.

Kakor je v lanskem letu igra "Micki je treba moža" vse prijetno izmenadila, tako bo tudi letošnja igra, "Čigav je grunt?" prav gotovo vse zadovoljila, ki jo bodo prišli pogledat.

Pa ne samo igra. Saj si niti predstavljati ne morete, kaj vam bo vse pokazal tega dne pevski in dramski klub Lilija, ki šteje z mladino vred čez 70 članov in članice, in so polni mladostnega veselja in energije za odersko prednašanje. Videli boste malčke v petju, pleasu in igri, kakor tudi naše starejše, znane in popolnoma nove igralske in pevake talente.

Vrhu vsega tega bodo nam še tudi naši stari, sosedni pevski zbori izboljšali s svojo pesmijo še itak dober program, ki bo vreden prav gotovo trikrat toliko, kolikor je vstopnina na to prireditev, namreč v predprodaji in 40c pri vratih.

Program bo torej bogat, lep, zabaven, podučljiv. Ali kdor bo hotel videti vse, bo moral biti v dvorani sigurno polpodne pred 3. uro in zvečer pred 7:30, ker točnega začetka se bomo tudi to pot strogo držali.

Kličem vsem bralcem: Pozdrav in na snidenje v nedeljo, 6. novembra, v South Side Turn dvorani!

Clan P. D. K. Lilije.

Volitve in drugo
Detroit. — Zopet je pred durmi tisti dan, ki je največjega pomena za delavstvo in nasprot-

nega programa, nobene moči. Sami prepri in medsebojni boj. Kdaj se bo delavstvo sporazumelo in zavedlo svojih interesov, se združilo in otreslo svojih napak? Tega nihče ne ve. Edina delavska stranka, ki se še vedno drži svojega principa in programa, je socialistična. Zatorej se ji mora dati priznanje, ker vztraja v svojem boju proti današnjemu sistemu in se ne da blufati od prosperitete ali novega deala. Ne moremo trditi, da socialisti ne delajo napak. Te so delali in jih delajo, toda iz njih se vaad dan nekaj naučimo. Vse današnje socialne reforme so bile vzete iz socialističnega programa. Ako bi ne bilo pionirjev v delavskih vrstah s socialističnim programom, bi danes ne imeli še nobenih socialnih reform ne v Ameriki ne drugje.

Marsikateri in sploh večina je tega mnenja, da je socialistična stranka premajhna in da še ni nič dosegla v Ameriki. Kdo pa je tega kriv? Ali je stranka kot taka ali je delavstvo? Ako hočemo biti odkriti, moramo priznati, da smo vse sami delavci krivi, ker se ne zavedamo svojih interesov in ker se masa ne zbudi iz večnega spanja. Vsak zavedni delavec in vsak iskren socialist bo volil svoje delavske reprezentante. To je naša delavska dolžnost in naš princip. Naše geslo je: Delavci za delavce, kapitalisti za kapitaliste.

V državi Michigan ima socialistična stranka svoje kandidata in ne podpira in ne priporoča delavstvu nobenega drugega kandidata. Ne skakajmo s plota na plot, kot to delajo komunisti. Oni so indorsirali demokrate, za katere tudi vodijo agitacije. Odprto so se postavili na stran kapitalizma. Kje je tu princip, kje karakter in kje logika od ene "revolucionarne" delavske stranke? Toda s tem so demokratom in sebi povzročili več škode kot koristi. Sedaj republikanci kriče na vsi moč in strašijo nezavedno maso, ako hočejo imeti komunizem, naj glasujejo za demokrate, ako pa hočejo imeti komunizma, naj glasujejo za republikance. Lepo orožje so republikanci prejeli od komunistov. Ni čudno in to je tudi vzrok, da je Diesov kongresni odsek prišel ravno pred volitvami v Detroit in povzročil toliko prahu. Kdor ni zaplankan, ve, da je vsa ta preiskava le bluff. Ali ameriška masa, ako sliši večji bluff, temu bolj sigurno verjame.

Toda ako delavci hočemo kdaj kaj doseči, moramo imeti en program, en princip, en cilj. Glasovati moramo samo za delavske kandidate, ki bodo tudi delavstvu odgovorni. Demokratje so samo demokratom odgovorni. Nihče ne more služiti dvema gospodarjema.

Dne 15. oktobra smo imeli v naši naselbini eno najbolj pomembnih prireditiv za organiziranje zadruge, Odbor je delal, se potrudil in žrtvoval kolikor mu je bilo mogoče, da bi bil zadovoljiv uspeh. Radi ali neradi pa moramo priznati, da ni bilo tistega zaželjenega in pričakovanega uspeha. Priredbe se niso udeležili celo taki, katere se je smatralo, da so zavedni in da razumejo, kaj zadruga pomeni in kdo ima korist od nje. Toda kljub temu, da je bila sabotaža, moramo priznati, da je bil dovoljen moralni in gmotni uspeh. Upamo, da je načrt zasiguran in da bo v kratkem inkorporirana zadruga in odprla trgovino.

Anton Jurca, 121.

Volilna borba v Wisconsinu
Milwaukee. — Ko hodimo po ulicah, vidimo v izloženih oknih številne slike vsakojakih kandidatov s t r i h političnih strank, to je progresivne, republikanske, demokratske in neodvisne. Ako se napredna oseba poglubi v te slike in v politično moč, je gotovo, da ji ostane mišl pri progresivnih, katerim želi zmago, ker bolj razumejo težnje delovnega ljudstva.

Ako bi se ljudska masa, ki si mora služiti svoj vsakdanji kruh s delom svojih rok, bodal v tovarnah ali gozdovih, na poljih ali cestah, v nebetičnikih ali trgovinah — ako bi se vsa ta masa združila vsaj na volilni dan in glasovala za progresivce, pa je gotovo, da bi bili izvoljeni, po volitvah pa delali in javnih uradih za interese delovnega ljud-

Frances Farmer, filmska igralka.

Torej delavci, kmetje in mali trgovci, združimo se in ne dovolimo bogatinom, ki so koncentrirani v republikanski in demokratski stranki, da izrabljajo našo pamet, da si z njo zavarujejo svoje masne interese, kateri leže v politiki. Našo pamet izrabimo sami zase, kajti tudi naši interesi leže v politiki. In dokler si ne osvojimo politične moči, vlade, toliko časa tudi ne moremo do njih.

Časi so slabi, dela ni ne zasluzka, brez katerega se živeti ne more. In kakor vse kaže, gre še vedno na slabše, kajti industrije imajo svoja skladišča napolnjena s produkti, katerih pa ne morejo prodati, kajti ogromna masa revnega ljudstva nima denarja, da bi jih kupila. Zato so pa pomožni uradi vedno bolj oblegani s siromaki, ki prosijo najpotrebnejšega. Tako imajo pomožne avtoritete vedno večjo družino za preživljati, kar pomeni, da so državne blagajne vedno prazne. Ne bo dolgo, ko bo nastala tako velika družina teh siromakov, da je ne bo mogla država več preživljati in bo prisiljena reči: Dovolj je tega. Morala bo prevzeti industrije v svoje roke, da v njih uposi vse za delo sposobne delavce in z njimi producirala za porabo in ne za profit. Potem šele bo nastala blagostanje med delovnim ljudstvom, kajti delovni čas bo skrajšan, mezde pa tolike, da bo vsaka družina in vsak posameznik lahko užival ameriški življenjski standard.

Da pa pride čim prej do tega, združimo se politično in na volilni dan dne 8. novembra oddajmo svoje glasove kandidatom, ki so na listi *Progressive* stranke. Le od njih smemo pričakovati, da bodo skrbeli za interese delovnega ljudstva. Za vzhodni del 5. warda imamo politično shajališče v dvorani South Side Turn. Posečajte naše prostore v čim večjem številu, ker v njih boste prejeli vse informacije v prid uspešni politični borbi.

Joseph Ule.

Nazori in poštenje

Cleveland. — Naše življenje je vedno komplicirano z raznimi lumparijami, katerih se poslužujejo vsake vrste lumpači. Nekateri gledajo, da se okoristijo na račun svojega bližnjega, drugi pa, da napasejo divjo strast. Težke posledice in sramote ti ljudje ne poznajo. Drže se legalnih potov, katere venčajo s svojimi debelimi lažmi, da si ohranijo pot še za bodoče. Ko delavec vlož svoje krvave žulje v banki, drugi dan pa banko zaprejo, kaj jim moreš? Nič, ker so delali legalno. Če palica razkopa delavcu družino, kaj mu moreš? Zopet nič. Rabijo fabričan zakon, na katerega se naslanjajo.

Da, živa resnica je, da brez poštenja ne more biti niti zdravih nazorov, pa naj si bo pri posamezniku ali družbi kot celoti. In kadar bo izginila lumparija in jo nadomestila poštenost, tedaj se bo ljudstvo obzorno reformiralo in se dvignilo s te najnižje plasti. Ako nas hoče nekdo kaj učiti, moramo najprvo pogledati, če je on sam pošten, kajti kadar bandit govori o poštenju, tedaj je on na jugu, njegova misel pa na severu.

Klub št. 49 JSZ zboruje vsaki prvi petek v mesecu v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. Prihodnja seja bo 4. novembra. Sodrugi in sodružice, udeležite se te seje, ker bo potrebno izvoliti odbor za veselico, katero bo imel klub na 25. decembra.

Joseph Maslo.

Tedenski odmevi

ANTON GARDEN
Nova fašistična os — IV

Po monakovski konferenci, ki je prvi izgledala kot velika pobratimija med nacijami Nemčijo in fašistično Italijo ter "demokratično" Francijo in Anglijo, je časopisje poročalo da se je vsa Evropa globoko oddahnila, ker je bil zagotovljen — "VELIKI MIR". Vsi glavnigralski in zgodovinski tragediji ali farse — tragedija za Čehoslovaško in farsa za vsa — so bili po vrnitvi iz Monakova pozdravljeni kot največji rešitelji in dobrotniki človeštva. Bili so junaki dneva. Nositelji velikega mira, MIRU!

Kmalu pa se je pokazalo, da je povest o likem miru" le — velikanski bluff. (Nekdo so sicer krstili monakovsko konferenco fofom, toda ta je bila proketo resna in konkretna zadeva.) Prvi, ki je dal breco tej veliki, da kratko živeti iluziji, je bil sam Chamberlain, ki je nekaj dni po vrnitvi iz Monakova naznanil, da bo Anglija podvojila ali podtrajala svoje oboroževanje. Ta izjava je pričetek pomen, ko je Chamberlain poročal, da sta Hitlerjem sklenila dogovor, da Anglija in Nemčija ne bosta nikdar prijeli za orožje pri reševanju medsebojnih zadev. Tudi Francija pripadljala za svojo vodnico v mednarodni anini in naznanila, da se bo pričela še bolj mrazno oboroževati. Obema velikima "demokratijama" je zadnji sledil tudi Roosevelt — kakor navadno — in svetu naznanil, da mora tudi Amerika v čim krajšem času podvojiti svojo oboroženo silo. Seveda za obrambo svoje meje...

Kaj iz vsega tega sledi? Nič drugega kot da se je v Monakovem prepadu med obema imperialističnima skupinama, med fašistično "demokratično", še bolj povečal. Monakov "mir" je bil le fata morgana, varljiva iluzija kakor tudi "pobratimija" med Berlinom, Londonom, Parizom in Londonom. Kolikor je bil pobratimije, je bila le v tem, da so predstavniki "demokratične" in fašistične reakcije kazali, da se lahko združijo le proti interesu delovnega ljudstva, toda takoj so pripravili skočiti si v lase, kadar so na mesarski mizij imperialistični interesi.

Vse, kar je prinesel veliki monakov "mir", je torej razkosanje Čehoslovačije, novo oboroževalno tekmo, kakršne svet še ni videl. Po zadržilu velikih demokratov v Londonu in Parizu, kakor tudi v Washingtonu, ta oboroževalna tekma potrebna za — ohranitev miru — kakor vedno. Tragično pri vsem tem je, da temu verjamejo celo inteligentni ljudje. Dejstvo, da si stojita nasproti in pripravljata na krvavo klanje dva imperialistična tabora, je skoraj pozabljeno.

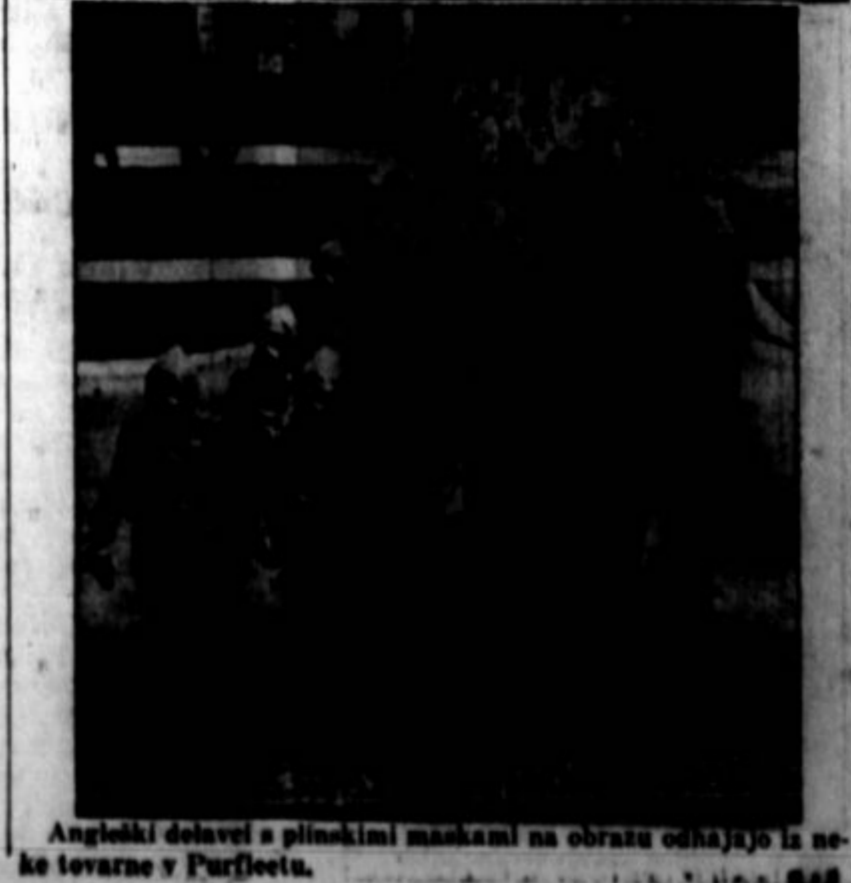
Vse, kar potrebujemo, je več novih in boljših topov, več novih in boljših strojnic in puščic, več novih in boljših tankov, več novih in boljših bojnih ladij, več novega in hujšega strupnega plina, predvsem pa več novih in boljših vojnih aeroplanov. Na slaba stanovanja slumske predele moramo seveda pozabiti in romo na gradnjo novih in človeku primeren stanovanj. Prav tako moramo pozabiti večji in boljši kos kruha, na dobro obleko druge stvari, ob katerih se človek človeško čuti. Vse to je preveč — materialistično, človeštvo potrebuje, je več orožja, čim hujše orožja in več mask proti strupenim plinom. Vprašanje brezposelnosti bomo rešili — vojno, ki je res dober konzument materiala človeškega in drugega.

Vse to potrebujemo, če se v "demokratični" deželah hočemo ubraniti fašizmu — v fašističnih pa v demokracije. Toda v Franciji in Angliji se delovne mase ne bodo ubranile fašizmu, če ne bodo na krvavih poljanah — in v zaled — pripravljene umirati v obrambno kolonialnih posestev "demokratičnih" imperialistov. Prav tako je tudi demokracija v Združenih državah v nevarnosti in potrebuje nove topove, bajonetov in bojnih aeroplanov ter močnejšo mornarico na svetu, ako nismo pripravljeni braniti ameriškega imperializma Centralni in Južni Ameriki, na Daljnem vzhodu ali kjerkoli.

Vsa ta perspektiva se odpira v žarki delavstvu Evrope in Amerike. In vse to "velikem monakovskem miru". Anglija, Francija sta še svetu dali razumeti, da Hitler ne bo dobil njunih kolonij brez vojne. Umirani in klati bo dobro in patriotično šele tedaj, ko Hitler kategorično zahteva povratek na Hitler nemških kolonij. Hitler in Mussolini imata svobodno roko lahko le pri sekanju malih držav. Toda ne v Centralni ali Južni Ameriki! Te spadajo pod jurisdikcijo "naše demokracije", pod jurisdikcijo jenkiških in fašističnih imperialistov.

Pred dvajsetimi leti

(Z Prosvete z dne 1. novembra 1918)
Domače vesti. Objavljena so imena nadanih 32 rojakov in rojakinj, mrtvih za špansko influenco po Ameriki.
Delavske vesti. Telegrafске družbe odslužijo nameščence, ki so organizirani v svetu uniji.
Svetovna vojna. Turčija je podpisala sporazum in brezpogojno premirje. V Zagrebu proklamirana neodvisna hrvaška država.
Sovjetska Rusija. Iz Amsterdama poročajo da se je v Rusiji uprlo 40.000 nemških vojakov.

Anglički delavci s plinskimi maskami na obratu odhajajo iz neke tovarne v Purfleetu.

VOLTAIRE:

Kandid ali optimizem

POSLOVENIL OTON ZUPANČIĆ
UVOD NAPIŠAL STANKO LEBEN

III.

Kako je Kandid uskočil od Bulgarov in kaj se mu je pripetilo

Ničesar tako lepega, tako okretnega, tako sijajnega, tako dobro urejenega kakor te dve armadi: trombe, piščali, oboe, bobni, topovi so se zivali v tako harmonijo, kakršne ni bilo nikdar niti v peklu. Najprej so položili topovi približno šesttisoč mož na vsaki strani; nato so posnele muskete z najboljšega vseh svetov okoli devet do deset tisoč nepridipravov, ki so mu kužili površje; bajonet je bil tudi zadostujoči povod za smrt nekaj tisoč mož. To je dalo vsega skupaj nekako trideset tisoč duš. Kandid, ki je trepetal kakor pravi filozof, se je med tem junaškim klanjem skrival, kar bolj se je mogel.

Naposled, ko sta ukazala kralja vsak v svojem taborišču zapeti Te Deum, je sklenil, da pojde drugam premišljevat o učinkih in vzrokih. Prelezel je kupe mrtvecev in umirajočih in dospel najprej v bližnjo vas; bila je vpepeljena: abarska vas, ki so jo Bulgari zažgali po določilih mednarodnega prava. Tu so gledali starci, vsi v ranah, kako so umirale njihove pobite žene, ki so si pritiskale otroke na kravačve prsa; tam so izdihavala dekleta z razparanimi trebuh, ko so potešila nekaterim junakom naravne potrebe; drugi, napol ožgani, so vpili, naj jim vendar zadajo smrt; po tleh so ležali poleg odsekanih rok in nog razbrizgani možgani.

Kandid je nagroma zbežal v drugo vas: ta je bila bulgarska, in v nji so bili enako gospodarili abarski junaki. Kandid, ves čas stopaje po tretjajskih udih ali med razvalinami, je prišel nazaj izven vojnega torišča; imel je v blagi nekaj pičlega brašna in niti za hip ni pozabil gospodične Kunigunde. Do Holandije mu je brašno pošlo; a ker je svoj čas ališal praviti, da je v tej deželi vse bogato in krščanske vere, si je bil v svesti, da bodo ravnali z njim tako lepo, kakor v gradu gospoda barona, preden je bil iz njega izgnan zavoljo lepih oči gospodične Kunigunde.

Več častitljivih oseb je zaprosil vbojalje, a vse so mu odgovorile, če bo ta.posele nadaljeval, da ga zapro v kaznilnico, kjer ga bodo že spametovali.

Nazadnje se je obrnil na moža, ki je bil pravkar na velikem shodu celo uro brez prestanka govoril o krščanski ljubezni do bližnjega; ta govornik ga je pisano pogledal in ga je vprašal: "Kaj iščete tukaj? Iz kakšnega vzroka ste prišli?" — "Ni ga učinka brez vzroka," je odgovoril pohlevno Kandid; "vse mora biti v nujni zvezi in je najbolje urejeno: moralo je biti, da so me spodili od gospodične Kunigunde, da sem tekel skozi šibe, in mora biti, da prosim kruha, dokler si ga ne bom mogel služiti; vse to ni moglo biti drugače." — "Ljubi moj," mu je rekel govornik, "ali verjamete, da je papež antikrist?" — "Tega še nisem ališal," je odgovoril Kandid; "a naj že bo ali ne, jaz sem brez kruha." — "Nisi vreden, da bi ga jedel," je rekel oni; "beži, capin, stran, zanikrnost, in da se mi ne prikaže več pred očmi." — Govornikova žena je pomolila glavo skozi okno, in ko je videla človeka, ki dvomi, da bi bil papež antikrist, mu je izšla na glavo polno . . . Moj Bog, dokod se razpali verska gorečnost pri damah!

Mož, ki sploh ni bil krščen, dobrodušen anabaptist, Jakob po imenu, je videl, kako kruto in sramotno delajo z enim njegovih bratov, z dvonogim bitjem brez perja, ki pa ima vendarle dušo; peljal ga je k sebi domov, ga očedil, mu dal kruha in piva, mu podaril dva forinta in ga hotel celo najeti in ga učiti delati v svoji tovarni za perzijske tkanine, ki jih izdelujejo v Holandiji. Kandid toliko da ni padel predenj in je vzkliknil: "Ali ni govornik mojster Pangloss, da je vse na tem svetu najlepše urejeno? Zakaj meni je neskončno globlje segla v dušo vaša izredna plemenitost nego trdosrčnost tistega gospoda v črnem plašču in njegove gospe soproge."

Ko se je naslednji dan sprehejal, se je nameril na berača, vsega pokritega s tvorilo, človeka z ugaslimi očmi, z razjedenim nosom, z usti postrani, s črnimi zobmi; govoril je grgraje, silen kašelj ga je mučil in ob vsakem izbruhu je izpljunil zob.

IV.

Kako je našel Kandid svojega nekdanjega učitelja filozofije, doktorja Panglossa, in kaj se je zgodilo nadalje

Kandid je genilo bolj sočutje nego groza in podaril je strašnemu beraču tista dva forinta, ki ju je dobil od svojega poštenega anabaptista Jakopa. Počasni možak ga je ostro pogledal, usule so se mu solze in skočil mu je krog vratu; Kandid se prestrašen umakne. "Joj!" je rekel siromak siromaku, "ali ne spoznate več svojega ljubelega Panglossa?" — "Kaj ališim? Vi, moj dragi učitelj? Vi, v tem groznem stanju? Kakšna nesreča vas je pa doletela? Zakaj niste več v najlepšem vseh gradov? Kaj je z gospodično Kunigundo, bisserom vseh deklet, umotvorom narave?" — "Moje moči so pri kraju," je rekel Pangloss. Kandid ga je odvedel takoj v anabaptistov hlev, kjer mu je postregel s koščkom kruha; in ko se je Pangloss pokrepčal, mu je dejal: "No, kako je Kunigundi?" — "Mrtva je," mu je odgovoril oni. Ko je Kandid slišal te besede, se je onesvestil: njegov prijatelj ga je očivil s par kapljicami slabega kisa, ki je bil slučajno v hlevu. Kandid odpre oči. — "Kunigundo mrtva! Ah, najboljši vseh svetov, kje si? Toda za kakšno boleznijo je umrla? Ali ne, ker je videla, kako sem bil izbrcan iz lepega gradu njene gospoda očeta?" — "Ne," je rekel Pangloss, "bulgarski vojaki so ji pripravili trebuh, še prej pa so jo grozovito posilili; gospodu baronu, ki jo je hotel braniti, so razbili glavo; gospo baronico so razsekali na drobne kosce; z mojo ubogo gojenko so počeli kakor z njeno sestro; grad pa — kamen na kamenu ni ostal, nobene shrambe več, nobene ovce, niti rance niti drevesa: toda bili smo pošteno maščevani, zakaj Abari so storili prav tako v sosednji baroniji, ki je bila nekega bulgarskega gospoda."

Ob tem pripovedovanju se je Kandid vnovič onesvestil; ko pa se je zopet zavedel in rekel vse, kar je bilo treba reči, je povpraševal o vzroku in učinku in o zadostnem povodu, ki je spravil Panglossa v tako žalosten položaj. — "Joj," je rekel mojster, "ljubezen! Ljubezen, tolažnica človeškega rodu, ohranjevalka veseljstva, duša vseh čutečih bitij, nežna ljubezen." — "Joj," je dejal Kandid, "spoznal sem jo, to ljubezen, to vladarico človeških src, to dušo naših duš; ničesar mi ni prinesla, samo en poljub in dvajset brv v rit: kako je mogel ta lepi vzrok roditi vam tako strahoten učinek?"

Pangloss je odgovoril tako-le: "O dragi moj Kandid, saj ste poznali Paquento, mično družabnico naše svetle baronice; v njenem naročju sem užival rajake slasti, ki so me pahnile v peklenke muke, ki vidite, da me razjedajo; bila je okužena, in morda je od tega umrla. Paquetta je dobila to darilo od zelo učenega franciškana, ki ga je imel s prvega vira: namreč od stare grofice, grofica od kavalerijskega kapetana; kapetan ga je staknil pri neki markizi, markiza ga je sprejela od nekega paža, paž od jezuita, ki ga je kot novic prevzel naravnost od enega izmed spremljevalcev Kristofa Kolumba. Kar se mene tiče, jaz ga ne bom dal nikomur, zakaj jaz ležim na smrti." — "O Pangloss," je vzkliknil Kandid, "to je čuden rodovnik. Ali ne izhaja od samega vruga?" — "Nikakor ne," ga je zavrnil veliki mož, "to je bilo nekaj neogibnega na najboljšem vseh svetov, potrebna sestavina zanj; zakaj da se Kolumb na nekem ameriškem otoku ni nalezel te bolezni, ki truje vrelo plodovitosti, ki često plodovitost celo prepreči in ki očitno nasprotuje velikemu namenu narave, ne bi imeli ne čokolade ne košeniljke; vrhu tega je treba pomisliti, da je ostala ta bolezen do danes, kakor verski prepripi, posebnost naše zemljine. Turki, Indijci, Perzijci, Kitajci, Sijamci, Japonci je došle še ne poznajo; je pa zadosten povod, da jo spoznamo v nekaj stoletjih tudi oni. Tačas pa je čudovito napredovala med nami, in zlasti po velikih armadah, sestavljenih iz poštenih, omikanih mezdnikov, ki odločajo o usodi držav; smelo trdim, kadar stoji trideset tisoč mož v bojni vrsti enakemu številu čet nasproti, da je približno po dvajset tisoč takih okuženec na vsaki strani."

(Dalje prihodnjik.)

lasko v rdečem. Ko se je ples končal, je mati poklicala plačilnega in s njim nekaj zmenila; potem je pa plačilni z diskretno malomarnostjo stopil k mizi gospoda Gastona in mu nekaj zasepetal.

Drugi ples je plesal gospod Gaston z mlado damico . . .

"Pomislita, plemenitega rodu je ir je bil nekoč konjeniški častnik . . ." je po plesu razburjeno pripovedovala sedemnajstletna svoji mami in babici. Strašno, kaj ne? In pomislita, strasten športnik je. V St. Moritzu je že večkrat dosegel prvo mesto . . .

"Koliko naj mu prisodimo?" je potolaženo vprašala mati babica.

"Pomislite, prej je bil filmski igralec . . ." je razburjeno pripovedovala plavalaska črnolaski. "Prav takrat, ko je začel v Berlinu svojo kariero, ga je doletela strašna nesreča; pomislite, njegov glas ni bil primeren za zvočni film! Pri vsem tem ima pa tako lep kovinski glas . . . Poslušaj, vprašala me je, ali bi se lahko še kdaj videla — moj Bog, seveda! Nikar ne delaj takšnega obraza, kakor da bi . . ."

Gaston je imel čedalje več dela. Vstopila je družba dveh gospodov in neke dame. Dama je bila tako spretno našminkana, da je bila pri večerni razsvetljavi videti prava lepota. Eden izmed obeh gospodov je bil njen prijatelj, drugi njegov prijatelj. Oba sta bila že priletna in plešasta.

Gaston je družbo takoj opazil. Ko je zaigrala godba, je že stal pri njihovi mizi in se priklonil.

"Plačan plesalec . . ." je po kratkem precejšanju ugotovil prijatelj in malomarno pokimal. "Mož po mojem okusu . . ." je mislila prijateljica in ga je v mislih že varala.

"Najbrže je opazil, da ne plešem, in upa, da bo dobil posebno nagrado!" je dobrodušno dejal prijatelj, ko se je dama vrnila.

Zaničljiv, ga je pogledala in hladno odgovorila:

"Motiš se, on pleše z menoj, ker mu je to v zabavo. V Monte-Carlu je zaigral svoje premoženje in zdaj mora živeti od tega, kar mu je bilo nekoč v razvedrilo . . ."

"Tako?" je menil nekam spoštljivo plešasti gospod; ko je najeti plesalec spet prišel, ga je že grozeče pogledal.

" . . . in dame?" ga je vprašala, ko sta preplešala že polovico tanga.

"Vidite, tu se pa držim načela. Nočem se na nobeno navezati. Zivljenje ima le tedaj svojo vrednost, če uživamo samo njegovo sončno stran. Kratka, bežna opojnost; nočem se vezati kakor drugi; srečen sem le zdaj, ko doživim s kakšno žensko nepozabno urico in potem spet z drugo — od vsega mi ostane le sladek spomin . . ."

Lepa dama je počasi pobesila veke. Njegovo mnenje se je čisto ujemale z njenim. In ko se je medleči ples končal, je stisnila v plesalčev roko ozko, dehtečo posetnico . . .

V odmoru je gospod Gaston šel v barsko vežo, da si pred ogledalom napudra potni obraz, potem je pa stopil v telefonsko celico.

"Halo!" je poklical. "Da, Mici, jaz sem, dober dan. Kaj je novega?"

"Nič dobrega," je rekel ženski glas na drugem koncu žice. Poklicala sem te zato, ker ni-

Stavarji in njih simpatičarji pred klavnico Swift Co., Sioux City, Ia. Governer Kraschel je poslal miličnike v mesto, ko je kompanija s pomočjo policije nameravala obnoviti obrat s stavkokazi.

mam denarja. Čevljar je bil tu in morala sem mu dati zadnjih pet šilingov. Zdaj pa moram priskrbeti kaj za večerjo."

"Prekletost . . ." je zaklel gospod Gaston. "Kaj naj pa prinesem?"

"No, prinesi dve klobasi, za malega pa mleko in zdrob . . ." "Dobro," je dejal gospod Gaston. "Ali si mi oprala drugo svileno srajco?"

"Sem, sem, Gustl."

"Torej na svidenje, Gustl."

Plesalec je odločil služalko in potegnil iz žepa denarnico. Začel je prešteti v računalni: "Deset, dvajset . . . en šiling pet in sedemdeset. Dobil bom denar še od današnjega popoldneva; potem še denar, ki mi ga bo sta dali spremljevalki mlade damice. Cenim ju na pet šilingov. Še zmerom ne bo dovolj, da plačam premog . . . Poleg vsega pa dolgujem še plačilnemu tri šilinge."

Gospod Gaston je nabral čelo v gube in spravil denarnico v žep. Dišča posetnica je plahotajoče in neopazno padla iz njegovega žepa na tla. Gaston je stopil iz celice prav v trenutku, ko je orkester spet zaigral: "Parlez moi d'amour . . ."

Gospod Gaston se je pogledal v zrcalu, si skrbno popravi obleko in ovratnico in si je z roko, ki se je na njej svetil neverjetno velik dragulj, pogladil lase.

Potlej je šel s poskočnim korakom in samozavestno v bar.

Opice na opazovalnici

Biologi jako čislajo proučevanje živali v prirodnem stanju. Toda ta študij je naporen in uporabljajo se razna sredstva, da se uresniči. Nekateri znanstveniki so se celo dali zapreti v kletko sredi džungle, od koder so s fotografskim aparatom in fonografskim beležnikom skušali zasačiti zveri, osobito četveronožce, v njihovi prisrčnosti.

Visoka šola za tropsko zdravilstvo v San Juanu (Porto Rico) je v ta namen nedavno kupila zapuščen otok v Karibskem morju, pičel km od jugovzhodne portoriške obale, z imenom Santiago. Pol otočja je skalnatega, pokritega s hosto in visokim gozdom. Drugi del je nizek, peščen, zasajen s kokosovci. Vmes se vlečejo obsežne pleše ali planote, ki so jih sedaj pogozdili za nove goste — gibone.

Zasadili so preko 4000 dreves: gojave, citrone, banane. Glavna hiba neobljudene zemlje: pitne vode ni. Zato so napravili pod čuvajevo hišo zajeten vodohram, kjer se bo zbirala deževnica. Ta plat Karibov je precej deževna: moče pade nič manj ko 150 cm na leto. Za napoj opicam so naredili dokaj obsežen ribnik, ne globok, kamor drži celo omrežje vodotokov, ki bodo dovajali padavine s polovice ostrova. Ker pa neredko pritisne dolga suša, bo treba pitno vodo prvesti s sosednega velikega otoka.

Razen stražnika in učenjakov

te zaradi opic?" porče ta. ni, "in zakaj so si moške en velike mlake vtepli v glavo v gibone?"

"Človeška psihologija prebva v krizo," modruje filozof, ko rečemo, da je v zagati; če tega se zdaj učenjaki obravnavajo k psihologiji ter se poseve primerjalnemu proučevanju veka in višjih opic. Radi bi z učili duševni razvoj na tisti znani meji, kjer se stika živo stvarstvo s človeštvom."

Čemu so si izbrali ravno bone (hylobate) za predmet? Nagibi in nameni so tile: a) bon je najmanj poznan od živali, ki so v študij njegovega vedenja v naravnem stanju ob veliki zanimivosti; b) ob poteti, spolni zrelosti ne podoba kakor šimpanz in gorila; c) vržen je, hitro se privadi kletki, kar olajšuje nadziranje njegovih vsakdanjih opravkov; vsaj po treh potezah je človek aličnejši nego katerakoli druga pasma antropoidov, namreč sestavi krvi, po razmeroma gih prstih, po vnanosti obličin nosu mu naprej štrli in nozdrve imajo odprtino spodaj; e) gosposki pomislek: na Santiagu bodo po vsej priliki naši antropomorfi naglo plodili, tako bo naselbina mogla vztrajevati izkupičkom za preštevile od nosne človekolike opičke, prone zasebnikom ali pa znanim nim zavodom.—C.s.

Francoski socialisti in razdelitev ČSR

Poslanski klub socialistov francoskem parlamentu je pred konferenco štirih v Moskvi sprejel s 75 proti 5 glasovom to-le resolucijo:

"Prepričani, da bi odločen stop francoske in angleške vlade združil vse svobodne narode med tem ko njuna slabost s metodam nasilja, se socialisti na parlamentarna skupina more konsolidirati z diplomacijo ki brez vprašanja in sprigo nje z napadom od zunaj, za vso od svobodne države, da irt je svojo nezavisnost; materijno in moralno krepiti režim v Francijo izolira, pospešuje gibanje v oboroževanju in tem še povečava vojno nevost."—Del. Pol.

SLOVENSKA NARODNA PORNJA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za koristen potrebno agitacijo za proučevanje in članstva in za proučevanje svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka članica ima oblačno glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih podpor organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnici. List Prosveta stane na vse otoko, za člano ali nečlano \$0.50 na eno letno naročnino. Ker pa člani bi plačajo pri assessmentu \$1.20 na teden, se jim to prijete k naročnici. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$0.00	Za Clvero in Chicago je... \$7.00
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.00
2 tednika in..... 3.00	2 tednika in..... 3.00
3 tednike in..... 2.60	3 tednike in..... 2.60
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... 0.02	5 tednikov in..... 1.80
	Za Evropo je..... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Monney Order v pisnu in si naročite Prosveta, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli piše od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral listi član in dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družine št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in za pripilike k moji naročnici od sleditih članov moje družine:

2)..... Čl. družine št.....

3)..... Čl. družine št.....

4)..... Čl. družine št.....

5)..... Čl. družine št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Plačan plesalec

Lidia Neumannova

Ura je odbila pet in v baru je še malo gostov sedelo okrog miz. Živo rdeča luč je razsvetljevala bar in nekam zldogoceni orkester je raztrgano igral neko tangovsko melodijo; najeto par je hladno in poslovno drsel po parketu.

"Dober dan, gospod Gaston," je pozdravil plačilni pred garderobo nekega gospoda, ki bi ga človek glade na njegovo skrbno in gosposko eleganco imel nehoti za filmskega igralca. Bil je lep kakor Clark Gable in eleganten ko angleški lord. Obda-

jal ga je vonj diskretnega parfuma.

Medtem ko je odlagal plašč, obiši s perzijskim krznom, si je skrbno ogledal v zrcalu svojo obleko in ovratnico in se pogladil po glavi. Na njegovi roki se je bličal neverjetno velik dragulj. Gledaje se v zrcalu, je vprašal:

"Ali je že kaj ljudi?"

"Za zdaj še bolj malo . . ." je odgovoril plačilni.

Gaston Gastonj je prikimal in samozavestno in prožno zavil v bar in sedel za neko mizo. Dame so ga takoj opazile. Dve sta sedeli Gastonu nasproti, na viden, najboljši prijateljici; sinje običena plavalaska in črnolaska v temnordeči obleki. Ti dve da-

mi sta se takoj začeli spogledovati z Gastonom in tekmovali med seboj. Toda gospod Gaston se je priklonil neki tretji dami za ples. Medtem ko je z njo plesal, so prišle tri nove dame: starejša, mlajša in prav mlada. Najmlajša je imela še le sedemnajst let; imela je rojstni dan in zato sta jo njena babica in njena mama vzeli s seboj na zabavo.

Sedemnajstletna damica je imela praznično rožnato obleko in razgaljena ramena; malo je je mrazilo; radovedno in razburjeno hkrati je gledala okrog sebe in ko je zagledala gospoda Gastona, ji je zastal dih. Pravkar je plesal s plavalasko v sinji obleki in se spogledoval s črno-

Francisco Najero, mehiški poslanik v Washingtonu.